

Flera synpunkter på arbetarstyrda företag

Branko Horvat kritiserar inte den teoretiska analysen av det illyriska företaget. Vad han betvivlar är att det illyriska företagets beteenderegeln "maximera vinst per arbetsinsats" är en god beskrivning av beslutsfattandet i dagens jugoslaviska ekonomi. Som illustration ger han tre exempel.

För det första påstår Horvat att i Jugoslavien har ökade varupriser lett till ökat utbud, och att sådan reaktion är oförenlig med illyrien-modellen. Det senare är inte sant. Enligt illyrien-modellen leder ökat varupris till minskat utbud endast under de mycket speciella förutsättningarna att varje företag producerar endast en vara eller att företagen är mycket arbetsintensiva [Domar 1966].

För det andra skulle avskaffandet av kapitalbeskattningen under 1960-talet inte ha lett till någon observerbar produktionsminskning såsom illyrien-teorin förutsäger. Detta är inte sant. Jordrättsbeskattningen för gruvdriften avskaffades 1964, produktionen stagnerade strax efteråt (1966) och till och med minskade 1967. Industrins sexprocentiga kapitalbeskattning avskaffades i juli 1965, indu-

striproduktionen minskade år 1967.

För det tredje hävdar Horvat att den jugoslaviska ekonomin i strid med illyrien-teorins utsagor uppvisar en kronisk översysselsättning. Gjorda teknikval skulle inte ha medfört en kapitalintensiv produktion. Detta uttalande är missvisande. Under större delen av 1960-talet erhöll mindre än en tredjedel av tillskottet till arbetskraftsutbudet sysselsättning inom landet. Resten tvingades utomlands. Detta motsäger inte att de jugoslaviska regeringsledamöternas mål kan vara en ännu mer kapitalintensiv ekonomi.

Horvats alternativa företagsteori bygger på antagandet att arbetarna inte maximerar den personliga inkomsten, varken den nuvarande eller över tiden. Han lämnar ingen motivering till varför ett sådant beteende kan förväntas.

Ett val mellan de alternativa förklaringsmodellerna måste, vare sig det gäller sovjetiska jordbrukskollektiv, amerikanska icke vinstgivande sjukhus eller jugoslaviska företag, ske med ledning av kunskap om den konkreta situationen. I sin artikel har Horvat inte kunnat påvisa att hans modell ger en bättre beskriv-

ning av det jugoslaviska företaget än illyrien-teorin.

Horvats artikel tycks stamma ur behov av att kunna visa att den jugoslaviska ekonomin är effektiv. Hans metod är att hävda att maximeringsbeteende har begränsad utbredning i Jugoslavien. Jag erbjuder en annan utväg: Hävda att det är olämpligt att göra välfärdsut-sagor om en nationell ekonomi utifrån en statisk mikroanalys för ett företag under fullständig konkurrens! Illyrienmo-dellen kan inte vara annat än *en bygg-*

sten vid skapandet av en bild av en na-tionell ekonomi.

Civilekonom *Björn Gustafsson*
Göteborgs universitet

Referenser

- Domar, E. D., [1966], "The Sovjet Collec-tive Farm", *American Economic Review*, årg 56, nr 4
- Horvat, B., [1974], "Om teorin för arbetar-styrda företag" *Ekonomisk Debatt*, årg 2, nr 2
- OECD Economic Surveys [1973], *Yugosla-via*, Paris